

A földtani kutatás készül a VI. ötéves tervre (az 1980. III. 12-iki közgyűlés elnöki megnyitója)

Dr. Dank Viktor

Tisztelt Közgyűlés!

Közgyűlésünket a munkás hétköznapok serény tevékenysége közepette rendezzük. Földtani tevékenységünk országos viszonylatban egyre nagyobb jelentőséget kap, mert az ásványi nyersanyagok világviszonylatban is, és hazai relációban is mindinkább az érdeklődés középpontjában állnak.

Elmondhatjuk, hogy az immár 7 esztendeje kirobbant energiaválság egyre inkább állapottá válik, amihez alkalmazkodnunk kell, és meg kell keresnünk és találnunk az ellenszerét annak, hogy folyamatosan kedvezőtlenebb gazdasági helyzetbe kerüljünk.

A folyamatban levő XII. pártkongresszus, már a tavaly decemberben kiadott KB-i irányelveiben nagy jelentőséget tulajdonított a földtani kutatásoknak és a magyar földből folyó bányászati tevékenységnek:

„Népgazdaságunk jövőbeli fejlődését döntően megszabja az energia és nyersanyaghelyzet. A nagy ráfordításokat igénylő hazai termelésből és az egyre drágább importból nehezebb feltételek mellett kell biztosítani az ország kiegyensúlyozott energia- és nyersanyagellátását. A nyersanyag és energiatakarékosági programok következetesen valósuljanak meg. További erőfeszítéseket kell tenni a hazai nyersanyag- és energiaforrások feltárásáért, gazdaságos kiaknázásáért. Fenn kell tartani a kőolaj és földgáz termelésének jelenlegi színvonalát és folytatni kell a geológiai kutatást. Fokozni kell szénvagyonunk gazdaságos hasznosítását, elsősorban a villamosenergia termelés céljaira . . . Jelentős ásványi kincsünknek a bauxit kitermelésének fokozása, valamint a timföldgyártás bővítése alapozza meg az alumíniumipar gyors fejlődését.” Az idézet részletesen vizsgálva nyilvánvaló, hogy megállapításait vonatkoztatni kell az itt tételelesen nem említett ágazatokra is (agroteológia, műszaki földtan és vízföldtan, földtani környezetvédelem, építésföldtan).

Ezek a követelmények ismételen aláhúzzák azt a tényt, amit már korábban is mint társulatunk alapvető feladatát fogalmaztuk meg: „az ország természeti erőforrásainak feltárását elősegítő gazdasági és tudományos tevékenységben való részvétel a gazdasági helyzet meghatározta feladatok optimális elősegítése.”

A kongresszusi irányelvek és az ország vezetése által kijelölt teendők ismeretében ez a tevékenység az alábbiak szerint bontható le a földtudományok területén a gyakorlattal oly szorosan összefüggő társadalmi és tudományos munka szintjeire.

I. A népgazdaság hosszabb távú célkitűzéseinek legfontosabbika a népgazdaság egyensúlyának helyreállítása. Ennek első lépéseként a világpiaci értéknek, illetve árárányoknak a hazai termelésben való érvényre juttatását határozta el a kormányzat a magyar ipar versenyképességének fokozása az ehhez szükséges termelési szerkezetváltozás meggyorsítása érdekében.

Társulatunk szakembereinek megítélése szerint ugyanezt az alapelvet kell érvényesíteni az ország ásványi kincs vagyonának értékelésekor is. Ez az átértékelés a világpiaci árarányok és tendenciák függvényében helyes értékeléssel biztosít egy-egy nyersanyagfajta kutatásának és bányászatának jelentését és jövőjét illetően. Egyben számszerűen is kifejezésre kell juttatni azt a — társulatunk cselekvési programjában már megfogalmazott — gondolatot, hogy a Magyarország számára kedvezőtlen világgazdasági változások nyomán valamennyi hazai földből bányászható nyersanyagot fel kell értékelni. Ez az értékelés kell képezze alapját minden további gazdasági megítélésnek, figyelembe véve azt, hogy a hazai termelés és igények közötti különbség beszerzése csak — többnyire kemény valutás — import útján lehetséges.

2. A nyersanyaggal való ellátottság jövőjét illetően — a világgazdasági tendenciák figyelembevételével — kiemelten foglalkozni kell az egyes ásványi nyersanyagfajták prognózisának kérdésével. Ennek az egyébként állami hatósági és iparági szinten is kézben tartott kérdéscsoportnak társadalmi szintű megvitatását a kérdés több oldalról való megközelítése miatt nem nélkülözhetik sem az iparágak, sem a kérdéssel foglalkozó szakemberek, de a népgazdasági szintű döntéseket megfogalmazó iparvezetők sem. Ebből a felismerésből kiindulva az 1980. őszére a szakági főhatósággal, KFH-val, az MTA-val és OMFB-vel közösen tervezett társulati nagyrendezvényünk központi témája az ásványi nyersanyagprognózis lesz, melynek keretében kicseréljük a témában összegyűjtött ismereteket és komplexen vizsgáljuk azokat a népgazdasági igényekkel és lehetőségekkel együtt.

3. A népgazdaság egyensúlyának helyreállításában a másikkal jelentős szerepet kapott tényező a takarékoság. Ennek ésszerű megvalósítása az egyébként is rendkívül költséges és beruházás igényes ásványi nyersanyag-kutatási és termelési ágazatokban megítélésünk szerint abban az esetben biztosítható, ha a kutatási-, termelés-, bányászat-felhasználás folyamatsorát rendszer szemléltető modellben összefoglalva vizsgáljuk. Ennek a vizsgálatnak ki kell terjednie a kutatást és annak eredményességét elősegítő új módszerek, eljárások megvalósíthatóságára, mely egyúttal azt is jelenti, hogy a nagy pénzüsségeket igénylő kutatás megalapozottabbá, a tevékenység takarékosabbá válik, a korszerű kitermelési módok alkalmazásának szükségességére és lehetőségére és a felhasználói oldal — elsősorban igény és technológiai központú — elemzésére. A termelés-korszerűsítés szükségességének és lehetőségének vizsgálatán elsősorban annak elemzését értjük, hogy az alkalmazandó új eljárások nem okozak-e a kitermelhető ásványi vagyon mennyiségének csökkentését (földben visszahagyott készletek formájában), vagy minőségének romlását. A felhasználói oldal technológiai központú elemzésén pedig elsősorban azt értjük, hogy egyrészt vizsgáljuk az alkalmazott technológiák minőségi igényeinek indokoltságát, illetve változtathatóságát (nyersanyagtakarékos technológia bevezetését), másrészt vizsgáljuk olyan technológiák kialakításának és bevezetésének lehetőségét, amelyekkel a ma még feldolgozásra alkalmatlannak minősített összetételű ásványi nyersanyagkategóriák is a műrevaló nyersanyagok sorába léphetnek elő. Tesszük ezt annak a korábbi megállapításnak és változatlan meggyőződésünknek értelmében, hogy az ásványi nyersanyagkincs térben és időben változó, a feldolgozási technológiától függő fogalom, melynek következtében nemcsak földtani kutatással, hanem hatékonyabb termeléssel és feldolgozással is növelhetők a készletek.

Mindezek a tevékenységek a hatékonyság növelése és a mindenkori gazdasá-

gosság szigorú figyelembevétele mellett a hazai ásványi nyersanyagkészletek megbízható felmérését, népgazdasági szintű termelési költségét, illetőleg az ipari készletek növelésének lehetőségeit és az ahhoz szükséges ráfordításokat tervezhetővé teszik. Lehetőséget nyújtanak a szükségletek kielégítésére szolgáló import mennyiségeknek előrejelzéséhez.

A fenti vizsgálati és elemzési tevékenység az ipari és tudományos munkahelyeken dolgozó szakemberek összefogásával a szaktudományi egyesületek együttműködésével megvalósítható. A Magyarhoni Földtani Társulat területi és tematikus szakosztályai és munkabizottságai alkalmas fórumot biztosítanak egy-egy tájegység ásványi nyersanyagforrásainak, vagy akár egy ásványi nyersanyagfajta korszerű újraértékelésére. A tematikai szakosztályok ezen túlmenően a VI. ötéves terv során is megfelelő lehetőséget és fórumot teremtenek a hazai és külföldi kutatási eredmények gyors bevezetésének és ipari alkalmazásának elősegítésére. Az 1–3 pontban felvázolt vizsgálati programhoz számos olyan kérdés is kapcsolódik, amely meghaladja társulatunk szakember gárdájának működési területét, tudományos kapacitását. Ily módon ezeknek a kérdéseknek szakszerű kimunkálását a társegysületekkel (Magyar Geofizikus Egyesülete, Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesület) karöltve képzeljük el. Mint a szakembereket tömörítő társadalmi egyesületnek, társulatunknak lehetősége van arra, hogy egyes speciális vagy különösen fontos kérdéscsoport megvitatására társulati szintű munkabizottságot szervezve fogja össze a geológusokat és így társadalmi szinten valósítsa meg az adott kérdéscsoport vizsgálatához szükséges, de vállalati, illetőleg intézményi szinten gyors operatív formában általában nem megvalósítható szakember koncentrációt, ami egyben biztosítja a takarékosabb és hatékonyabb ásványi nyersanyagkutatást. Ez a forma szükség esetén egyesületközi dimenzióban is járható út és már a korábbi években bebizonyosodott, hogy gyakorlatban kivitelezhető hasznos operatív tevékenység.

A választott feladatok teljesítését társulatunk az MTESZ-en kívüli tudományos fórumokkal, így a Magyar Tudományos Akadémia X. osztályával, az akadémián kívüli tudományos intézetekkel: MÁFI, MÁELGI, SZKFI és az OMFB-vel való szoros együttműködéssel, kapcsolattartással kívánja megvalósítani, s végső célként a gazdasági vezetés korrekciós informálását és a döntés-, előkészítési folyamatának megkönnyítését célozza.

Ezeket az irányelveket széles körben megvitatatták, így társulatunk választmányja, elnöksége is foglalkozott vele, és az MTESZ elnökségén is elhangzott a MFT elnökségének álláspontja, ami a FORUM c. folyóiratban megjelenik majd. Ennek lényeges oldala, hogy arra szeretné kérni az illetékeseket, hogy a földtani kutatásokat ne csak folytatni kelljen, hanem intenzifikálni. Tevékenységünk során mind nehezebb földtani viszonyok között kell dolgoznunk, egyre összetettebb a kutatás menete, és bonyolultabb a problémák megoldása. Az elméleti munkákhoz hasonlóan a technikai és technológiai feladatok is mind nehezebbé, és költségesebbé válnak. Részben azért mert tevékenységünk a nagyobb mélység felé a műszaki vonalakon is ugrásszerűen növekvő igényeket támaszt, részben mert ezek megoldásához intenzívebb szellemi, eszköz és nem utolsósorban anyagi tevékenység szükséges.

Kemény, nagy feladatokat kell megoldanunk és terveink teljesítéséhez az eddiginél nagyobb intenzitásra van szükségünk minden vonalon.

Mi már néhány éve kifejtettük erről a helyről is, hogy rugalmas tevékenységre van szükség a hatékonyság fokozása érdekében.

Mit értenék én konkrétan ezen. Elsősorban azt, hogy tevékenységünket a mindenkori igényekhez kell illeszteni. Olyan témákkal kell foglalkoznunk, melyek szorosan kapcsolódnak a hatalmas országos erőfeszítésekhez, melyek arra irányulnak, hogy eddig elért eredményeinket, vívmányainkat, életszínvonalunkat megőrizzük.

Engedjék meg, hogy egy általam jól ismert területről, a szénhidrogén-bányászat köréből vegyem a bizonyító példát:

	1978	1979	1980
Szovjet import olaj	60 Rb/t	68	73
Szovjet import gáz	44 Rb/em ³	49	57
[Szovjet import PB	94 Rb/t		
Tőkés import olaj	102 \$/t	152	250 I. n. é. 280 átl.
Tőkés import gáz	60 \$/em ³	80	120 I. n. é. 150 átl.
Tőkés import PB	130 \$/t	145	270 I. n. é. 280 átl.
Belföldi olaj		2040 Ft/t	4270 I. n. é. 5550 átl.

Kőolaj-egyenértékben 1 t hazai szénhidrogéntermék kitermelési költsége 1000 Ft, a rubeles import beszerzési ára 2000 Ft, míg a tőkés relációjú olaj beszerzési ára 8000 Ft. A világgiazi árhoz viszonyítva tehát minden 1 Ft ráfordítás a hazai szénhidrogén bányászatban 8 Ft megtakarítást jelent a népgazdaságnak.

A példa azonban nem mindenki számára egyértelmű, mert nemrég jelent meg olyan vélemény is a gazdasági sajtóban, mely a mezőgazdasági termékek fokozására buzdít, és az ilyen termékek exportjából származó bevételek szolgáltatná az alapot az energiahordozók vásárlásához. Nem tűnik jó megoldásnak ez a javaslat, mert egyrészt a cserearányok romlása éppen minket sújt e tekintetben, másrészt mert az élelmiszerpiacon is rendkívül nagyok és gyorsak a változások és érzékenyen követik a politikai helyzetalakulásokat.

A szénhidrogének pedig a közlekedésben, az alapanyagként való felhasználásban, és nálunk ma még energetikailag sem pótolhatók.

Ezért szükséges egy sokoldalúan, szélesen megalapozott helyzetfelmérés, az adatok elemzése, az abból fakadó tanulságok levonása és a tennivalók meghatározása, valamint azok maradéktalan végrehajtása.

Tapasztalhatjuk valamennyien, hogy nálunk a fő probléma a végrehajtás területén van. Esetenként a helyzetfelmérés és az elemzőmunka még megy, de az eredményeknek szinte nem akarunk hinni (különösen ha nem illik a képbe) és így az egyébként helyes határozatok végrehajtása helyett új szempontokat találunk ki.

Nagyon időszerű ezen változtatni. Mi a társulat, csak egy láncszeme vagyunk ennek a rendszernek, de a társintézményekkel együtt már egy erős füzért alkotunk, közös cselekvési programmal, programokkal, prognózisokkal, tervekkel, célkitűzésekkel, tevékenységekkel és eredményekkel. Ez a csoport tovább koordinálható és illeszthető be nagyobb és egyre nagyobb rendszerbe, az országos gazdasági vérkeringésbe.

Ez már nem a mi feladatunk, de az igen, hogy koordinatáinkat ismerve, lehetőségeink teljes kihasználásával, kapacitásaink teljes latbavetésével segítsük a nagy mű, a VI. ötéves terv sikeres végrehajtását.